

MODEL ISTRAGE I EFIKASNOST OTKRIVANJA I DOKAZIVANJA KRIVIČNIH DELA

Prof. dr Stanko Bejatović

Efikasnost otkrivanja i dokazivanja krivičnih dela kao međunarodni pravni standard (Opšte napomene)

Nauku krivičnog procesnog prava, u vremenu kojem i sami pripadamo, a time i krivično procesno zakonodavstvo posmatrano uopšte koje, sasvim opravdano, prati rezultate nauke, karakteriše i ne mali broj standarda koji s obzirom na svoj nespornan značaj i svoju univerzalnost imaju, slobodno se može reći, i međunarodno-pravni karakter. Među standardima ovog ranga je i efikasno otkrivanje i dokazivanje krivičnih dela čiji završni rezultat treba da bude efikasan krivični postupak kao celina. Danas sa punom tačnošću se može konstatovati da je zahtev za efikasnošću otkrivanja i dokazivanja krivičnih dela međunarodni pravni standard u pravom smislu te reči. Brojni su razlozi koji opravdavaju ovakav jedan, sasvim ispravan, standard i u teoriji i praksi. Među njima poseban značaj imaju dva. Prvi leži u nespornoj činjenici da je samo efikasno otkrivanje i dokazivanje krivičnih dela, odnosno samo efikasan krivični postupak kao celina jedan od instrumenata uspešne borbe protiv kriminaliteta i kao takav odgovara ciljevima i generalne i specijalne prevencije. Nasuprot ovom, neefikasno otkrivanje i dokazivanja krivičnih dela, neefikasan krivični postupak suprotan je ciljevima i generalne i specijalne prevencije. Kao takav ohrabruje potencijalne izvršioce krivičnih dela i izaziva, sasvim opravdano, i nezadovoljstvo javnosti čime ova problematika još više dobija na svom značaju. Drugo, zakonit krivični postupak ne znači samo takav postupak koji "osigurava da niko nevin ne bude osuđen, a da se krivicu izrekne krivična sankcija pod uslovima koje predviđa krivični zakon i na osnovu zakonito sprovedenog postupka" (čl. 1. ZKP RS), nego i takav postupak koji to omogućava u najkraćem mogućem trajanju. Međutim, kada je reč o efikasnosti otkrivanja i dokazivanja krivičnih dela a time i efikasnosti krivičnog postupka kao celine kao jednom od opšteprihvaćenih međunarodnih pravnih standarda onda se neminovno mora voditi računa još o jednoj činjenici. To je da se praktična realizacija ovog standarda mora da usaglasi sa još jednim takođe univerzalnim standardom. To su slobode i

prava subjekata krivičnog postupka. Efikasnost otkrivanja i dokazivanja krivičnih dela kao ni efikasnost krivičnog postupka uopšte ne sme da ide na uštrb zakonitosti rešenja konkretne krivične stvari i ugrožavanja međunarodnim aktima i nacionalnim zakonodavstvom zagarantovanih sloboda i prava učesnika krivičnog postupka, što mora se priznati nije lako usaglasiti. No, i pored svih teškoća ova dva standarda moraju biti usaglašena. Jedino u slučaju njihove usaglašenosti može se govoriti o efikasnosti delovanja aktivnih subjekata krivičnog postupka. Ovo iz razloga što efikasnost ove vrste postupka u sebi objedinjuje dve komponente. To su zakonitost rešenja krivične stvari i ostvarenje tog cilja u što je moguće kraćem vremenskom intervalu i sa utroškom što je moguće manje sredstava. Shodno ovome, pod efikasnošću krivičnog postupka uopšte podrazumeva se kako njegova kvalitativna komponenta (zakonitost vođenja krivičnog postupka i donošenje pravilne i zakonite sudske odluke) tako i njegova kvantitativna komponenta (tj. vremenski razmak od pokretanja krivičnog postupka pa do donošenja pravnosnažne sudske odluke). S obzirom na ovo, efikasnim krivičnim postupkom može se smatrati samo onaj postupak u kojem je u realno kratkom vremenskom intervalu od njegovog pokretanja pa do okončanja, uz puno poštovanje zakonitosti njegovog vođenja, donesena pravilna i zakonita pravnosnažna sudska odluka.

Polazeći od iznesenog, zahtev za efikasnošću otkrivanja i dokazivanja krivičnih dela, a time i da okrivljenom mora biti suđeno u najkraćem mogućem roku potiče još iz vremena prosvetitelja, a kasnije je preuzet u savremeno pravo i svrstan u jedno od osnovnih prava građana. Kao takav potvrđen je, sasvim opravdano, i u međunarodnim pravnim aktima najvećeg ranga koja tretiraju problematiku sloboda i prava građana u kojima je pravo na suđenje u razumnom roku svrstano u kategoriju njihovih osnovnih prava. (Slučaj npr. sa čl. 6. tač. 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i čl. 14. tač. 3c Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima). Shodno ovom, u savremenom krivičnom procesnom pravu traže se rešenja kojima se stvara normativna osnova

